

INFORMACE O CHARTĚ 77

ročník osmý /1985/ - č. 1

od 23. prosince 1984 do 10. ledna 1985

str.

Dokument Charty 77 č.22/84 /Opatření proti Chartě 77 při návštěvě ministra zahr. věci NSR/	1
Dokument Charty 77 č.1/85 /Noví mluvčí Charty 77/	1
Dokument Charty 77 č.2/84 /Výroční dokument/	2
Sázení VONS č.412 /Zásah proti signatářům Charty 77/	14
č.413 /Propuštění signatářů Charty 77/	14
č.414 /Zhoršení podmínek ochran.dohledu L.Lise/	14
č.415 /Jiří Grunwald zproštěn obžaloby/	15
Z dopisu Jiřího Rumla Generální prokuraturě	15
Poznámky ke zdravotnictví a zdraví	16
Dr.Radomír Malý: k diskusi o dokumentu Charty 77 č.11/84 nazvaném "Právo na dějiny"	18
V soudisku nově vyšlo	20
Krátké zprávy	20

Informace o Chartě 77, vydává nezávislá redakční skupina signatářů Charty 77

Anna Šabatová, Anglická 8, Praha 2

Dokument Charty 77 č. 22/84

Nedávná návštěva ministra zahraničních věcí Spolkové republiky Německo Hanse-Dietricha Genschera v Československu byla provázena mimořádnými opatřeními vůči některým signatářům Charty 77.

Státní bezpečnost hlídala obydlí i pracoviště mluvčích Charty 77 Jiřího Ruml a Jany Sternové, jaké i prof. Jiřího Hájka, Václava Havela, Ladislava Ise, Anny Marvanové, Petrušky Šustrové a Petra Uhla. Ve dnech 18.- 11. prosince sledovala jmenované na každém kroku a kontrolovala osoby, které obydlí těchto signatářů navštívily. Dvěma cizím státním příslušnícům, které sem přišly na oslavu narozenin, zabránila ve vstupu do bytu Petra Uhla.

Celá akce měla zřejmě znemožnit jakýkoliv styk ministra Genschera nebo jeho doprovodu se stoupencí Charty 77 a zabránit nezávislé výměně informací.

Takové počinání Státní bezpečnosti je nezákonné a představuje nezodůvodnitelné urhnání našími společnými prostředky. Vrhá také podivné světlo na postoj česko-slovenské strany k této státní návštěvě a k jednání představitelů dvou sousedních nemí.

V Praze 23. prosince 1984

dr. Václav Šanda
mluvčí Charty 77

Jiří Ruml
mluvčí Charty 77

Jana Sternová
mluvčí Charty 77

x x x

Dokument Charty 77 č. 1/85

Dne 6. ledna 1985 nastoupili na místo dosavadních mluvčích Charty 77 dr. Václav Šanda, Jiřího Rumla a Jany Sternové mluvčí noví: Jiří Dienstbier, Eva Kantúrková a Petruška Šustrová.

Jiří Dienstbier
Polabská 8., Praha 2
mluvčí Charty 77

Eva Kantúrková
Záveriova 13, Praha 5
mluvčí Charty 77

Petruška Šustrová
Kohinská 13, Praha 3
mluvčí Charty 77

dr. Václav Šanda
odstupující mluvčí Charty 77, odstupující
mluvčí Charty 77

Jiří Ruml
mluvčí Charty 77

Jana Sternová
odstupující¹
mluvčí Charty 77

Mluvčí Charty 77 ing. Rudolf Bettěk je vězen

Příloha: Životopisy nových mluvčích

Praha 6. ledna 1985

Jiří Dienstbier

se narodil 20.4.1937 v Kladně. Vystudoval filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. Během studií vstoupil do KSČ. V letech 1959-69 pracoval v Čs. rozhlasu jako zahraničně politický redaktor, korespondent na Dálném východě a v USA. Psal do řady novin a časopisů, mj. do literárních novin, Reportéra a komentoval zahraniční události v Čs. televizi. V r. 1967 vydal reportážní knihu o událostech v Indonésii. Neč začala ve tří rámci. V srpnovém týdnu po invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa hájil principy demokratického socialismu a státní suverenity v rozhlasovém vysílání. Roku 1969 byl propuštěn z Čs. rozhlasu, vyloven z KSČ a Dvazu čs. novinářů. Od té doby nemůže oficiálně publikovat. Do r. 1979 pracoval jako dokumentátor. Je signatářem Charty 77 a od začlenění Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných v r. 1978 je členem tohoto výboru. V únoru 1979 se stal jedním z mluvčích Charty 77, v květnu 1979 byl zatčen a v procesu se členy VONS byl odsezen ke třem letům vězení. Po propuštění v květnu 1982 pracuje jako topič. Vydal stručopisné různé politické statě. V r. 1979 vydával sborník pro mezinárodní politiku Útverec. Napsal i několik divadelních her a aktovek, poslední svou hru Příjem napsal po propuštění z vězení. V minulém roce

napsal také články o evropském míru a mirovém hnutí.

Adresa: Praha 2, Podskalská 8

Eva Kantárková, spisovatelka

se narodila 11.5.1930 v Praze. Veřejnou činnost začala jako redaktorka Mladé fronty a funkcionářka Svazu mládeže. Po absolvování filozofické fakulty Karlovy univerzity, kde vystudovala obor historie, a po několika krátkodobých zaměstnáních se od sedesátých let věnuje literatuře. Od debutu v roce 1966 do roku 1969 vydala několik knih a napsala scénáře pro Československý film a televizi. Byla členkou Svazu československých spisovatelů. V roce 1945 vstoupila do KSC, cíkud pro nespoušť se současnou politikou v roce 1970 vstoupila. Od té doby je Evě "antárkové" známojmeno publikovat, její jméno se objímá na seznamu zakázaných autorů, jíž vydané knihy jsou v celých nakladatelstvích odváženy do stopy a vyfazovány z knihoven, film natočený podle jejího románu je zakázáno promítat. Od sedmdesátých let publikuje své práce v rukopisních edicích Kvart, Expedice a Petlice, její knihy vycházejí v exilovém nakladatelství INDEM a v překladech ve Švédsku, NSR a Francii. V době procesu se členy VONS napsala knihu rozhovorů se signatářkami Charty 77 a byla za její vydání v zahraničí a za ostatní publikační činnost v roce 1981 spolu s dalšími spisovateli a publicisty zatčena a obviněna z podvracení republiky. Po ročním věznění ve výsťuvovací vazbě v Luhyni byla bez soudu propuštěna, trestní stíhání však zastaveno nebylo. V té době Evě čestné spisovatelé zvolili Evu Kantárkovou solidárně čestnou členkou svého PEN klubu. Po návratu z vězení napsala Eva Kantárková autentický román-pravdu Mé přítelkyně v domě smutku.

Adresa: Praha 5, Izáveriova 13

Petrunka Šustrová

se narodila 18.5.1947 v Praze. Po absolvování SVVŠ začala studovat na filozofické fakultě Univerzity Karlovy obor čeština a česky, studia však nedokončila a nastoupila jako úřednice na poštu. V letech 1969-71 byla dva roky vězněna se skupinou hnutí revoluční mládeže v jednom z prvních politických procesů v Československu po r. 1968. Na poště pracovala do r. 1978, poté do r. 1982 pracovala jako uklízečka u OSB. Od té doby je v domácnosti. V roce 1977 podepsala Charty 77, v červnu 1979 se stala členkou Mýbornu na obranu nespravedlivě stíhaných. Je matkou pěti nezletilých dětí, z nichž nejmladšímu je rok.

Adresa: Praha 7, Kolinská 13

x x x

Dokument Charty 77 č. 2/85

/1/

Před osmi lety vstoupila do života Charty 77. Stalo se už zvykem, že touto dobou sobě i veřejnosti připomíná své cíle, uvažuje o problémech, s nimiž je její působení spojeno, a rekapituluje svou práci. Nejde o pouhý výroční rámec, ale o ukol značného praktického významu, mimo jiné i proto, že každým rokem dospívají daci mladí lidé, kteří vznik Charty 77 nepamatují a mají o ní často různé zkreslené představy. I letos proto chceme znova zamyslet nad tím, čím Charty 77 je a čím nemůže dosáhnout a čeho nikoliv, co lze a nelze od ní očekávat.

/2/

Úvodní prohlášení Charty 77 bylo vydáno 1. ledna 1977 a podepsalo je 241 československých občanů. Uvítali v něm ratifikaci Mezinárodních paktů o lidských právech ustavními orgány ČSSR, upozornili na různé oblasti společenského života, v nichž je současná mocenská praxe v rozporu s ustanoveními i duchem těchto paktů, a vyhlásili své rozhodnutí soustavně se touto tématikou zabývat, to známená upozorněvat státní orgány i veřejnost na tyto rozpory a napomáhat jejich řešení. Odvolávali se

přitom na ten bod zmíněných Paktů, v němž se hovoří o spoluodpovědnosti všech lidí za jejich dodržování, respektive o právu a povinnosti všech občanů o jejich dodržování dbát. Úvodní prohlášení Charty 77 nebylo tedy, jak patrné, nějakým jednorázovým manifestem, ale počátkem trvalé práce. Charta 77 v něm byla definována jako neformální společenství občanů, kteří se rozhodli – využívajíce svého ústavce zaručeného práva – jednotlivě i společně se této práci věnovat nebo ji podporovat. Od počátku tedy vymezovala Charta 77 sebe samu jako stimul k této práci, příležitost k niž díl prostředí pro ni. V úvodním prohlášení /jehož text, dnes už těžko dostupný, připojujeme k tomuto dokumentu jako přílohu/ bylo zdůrazněno, že Charty 77 není organizací ani zákhadou k opoziční činnosti a že nemá v umyslu "vytyčovat vlastní programy politických či společenských změn nebo reforem". "Jím cílem od počátku bylo a dodnes je kriticky zkoumat, jak je v naší zemi dodržována ustava a zákony, jak jsou respektována lidská a občanská práva, a upozornovat otevřeně na různé krizové jedy, nespravedlnosti a nepřádky.

Státní moc, jak známo, odmítla Charty 77 uznat za legítimní, smysluplnou a konstruktivní složku společenského života, odmítla s ní jednat a na její iniciativy přímo a včasně reagovat a veřejnou svou komunikaci s ní vložila do rukou Státní bezpečnosti. Zároveň ji učinila terčem mohutné propagandistické kampaně, založené na tvrzení, že jde o nepřáteckou a podvržnou organizaci, inspirovanou a řízenou ze zahraničí a motivovanou veskrze nízkými pohnutkami. Tato kampaně sice záhy skončila /sdělovací prostředky se už po ancho let snáší svým mlčením nebo občasnygi dezinformacemi vytvořit ve veřejnosti dojem, že Charty 77 už dál neexistuje/, nicméně státní moc svůj odmítavý postoj k Charty 77 dodnes nezměnila. A i když její práce v ní nebo její podpis – v souladu s oficiální tezí, že proti ní bude užito pouze tak zvaných politických prostředků – jen zřídka byly stevřeně přiznaným důvodem k trestnímu stíhání, de facto mnoho jejích signatářů bylo nebo dodnes je za práci v ní trestně stíháno a vězněno. Většina jejích signatářů byla vystavena pestré škále různých mimosoudních postihů a tíkan, od ztráty zaměstnání přes trvalé policejní sledování až po zemníhožování studia jejich dětem. Na několik signatářů byly dokonce podniknuty teroristické útoky. Tento počínáním státní moc bohužel jen znova potvrdila pravdivost uvedeného prohlášení Charty 77, konstatujícího mimo jiné, že v naší zemi jsou občané "nuceni být v trvalém nebezpečí, že projeví-li své názory, ztratí pracovní i jiné možnosti".

Charta 77 se nenechala tvrdou reakcí státní moci odražit a od okamžiku svého vzniku se snaží plnit požádání, které si předsevnala. Vydala už několik set materiálů, od obsáhlých dokumentů "tématických", zaměřených na různé oblasti společenského života /jako je např. první řad a jeho aplikace, stav ekonomiky, ekoologické situace, problematika školství a vědy, postavení etnických menšin, poměry ve zdravotnictví, respektování sociálních, kulturních a náboženských svobod atd./ až po mnoho příležitostních sdělení, protestů, žádostí, stanovisek, návrhů apod. V jejím prostředí a pod přímým vlivem jejího vystoupení vzniko mnoho dalších textů, analytických i koncepčních, věnovaných různým otázkám společenského života, jejich mezinárodním i historickým souvislostem, a rozvinulo se i několik řídkých diskusí /např. o naší národní identitě/.

Chartu 77 podepsalo k dnešnímu dni asi 1800 československých občanů a ve funkčních jejích třech mluvčích se postupně vystřídalo 23 jejích signatářů. /Dvět z nich bylo vězněno, někteří i vícekrát a po dlouhou dobu, do emigrace se však zatím uchýlil pouze jediný/. V prostředí Charty 77 vzniklo – jak bylo od začátku v jejích intencích – několik menších pracovních seskupení, orientovaných na různé dílny úkoly. Nejznámějším a nejsouvislejším pracujícím je Výber na obranu nespravedlivě stíhaných /VONS/, který působí od roku 1978 dodnes a vydal už přes 400 sdělení. Od roku 1978 dodnes vydává nezávislá skupina signatářů každý měsíc strojopisné periodikum "Informace o Chartě 77", publikující nejen všechny dokumenty Charty 77 a všechna sdělení VONS, ale i četně další texty, tak či onak s životem Charty 77 související.

Charta 77 se od svého vzniku dodnes těší pozornosti, solidaritě a podporě veřejného mínění v zahraničí, at už je projevují podobně zaně-

Sené občanské iniciativy či hnutí na Východě i na Západě, tisk nebo
řízení vládní činitelé, politické strany, odborové a mirové organizace,
zájmové skupiny, náboženská společenství a církevní hodnostáři či bez-
počet známých i neznámých jednotlivců v různých zemích světa. O Chartě
77, její ideji, práci i vlivu do současného společenského vědomí bylo
v zahraničí už napísáno mnoho odborných statí i několik knih; od jejího
vzniku působí Mezinárodní výbor na podporu Charty 77 se sídlem v Paří-
ži, sdružující mnoho světové známých osobností z různých zemí, a Nada-
ce Charty 77 se sídlem ve Stockholmu, shromažďující příspěvky různých
organizací i jednotlivců na její podporu. "Ostavení Charty 77 a její
práce byly předmětem jednání na půdě různých mezinárodních organizací
(např. Mezinárodní organizace práce nebo KBSN v Bruselu a Madridu).
Všechna sdělení VONS zpracovávají desítky odborných a zájmových, vlád-
ních i nevládních pracovišť na celém světě a díky respektu, který si ja-
ho činnost získala, byl VONS přiznán statut Československé ligy pro lid-
ská práva, přidružené organizace OSN.

Jak je snad i z tohoto stručného přehledu jasné patrné, navzdory
odmítavému postoji státních orgánů k ní a pronásledování jejich signa-
tářů, Charty 77 již, pracuje a získává si uznání doma i v zahraničí.

/3/

Občanské sdružování je v naší zemi už po mnoho let možné výhradně
v rámci ustáleného typu centrem povolené a z centra řízené, discipli-
nované, podle jednotného a jediné připustného modelu bukovsné, byrokrá-
tické spravované organizace, zodpovědné za svou činnost víc nadřízeným
orgánům než vlastnímu členstvu. Občané si na tento charakteristický pr-
vek současného systému už se té míry zvykli, že ani mnozí z těch, kteří
působení Charty 77 se sympatiemi sledují, nechápou příliš dobře princip
"neformálního společenství", Chartou 77 vyvolané u nás po mnoha letech
opět v život, bezděčně si Chartu 77 připodobňují v myslí tomu typu or-
ganizace, jaký jim je z jejich okolí jedině znám, a vytvářejí si proto
o ní značně zkreslenou představu. Často se např. setkáváme s pocitem,
že Charty 77 se sice zasaduje za vše dobré pro celou společnost, že
však sama je jakýmsi uzavřeným společenstvím "zasvěcených", totiž nějak
zvábně politicky vyškolených a informovaných a nějakými zvláštními
dispozicemi či ambicemi vybavených specialistů, jejichž usilí, jakkoli
zasluhuje tichou sympatii veřejnosti, její účast v podstatě vylučuje.
Jako by v činnosti Charty 77 a v reakci státní moci na ni bylo jen o
jakýsi zápas dvou profesionálních druhů a jako by společnost mohla
sledovat tento zápas pouze z hlediska. Někdy jdou tyto představy dokon-
ce tak daleko, že lidé chápou Chartu 77 jako nějakou alternativní po-
litickou garnituru, navíc sice zax taktických důvodů omezující na
obranu lidských práv, ve skutečnosti však vedenou svými vlastními po-
litickými nemě přímo mocenskými cíli. Své pronásledování přitom Charty
77 snáší podle takových představ zřejmě jen ve skryté naději, že po
eventuálním mocenském otřesu to bude právě totež pronásledování, což ji
bude zdobit zásluhami a legitimovat k tomu, aby vystřídala garnituru
dnes vládnoucí. Absence svobodné výměny informací, schemata oficiální
propagandy a především dlouhodobé potlačování demokratického povědomí
a tradic takovou domněnkou pochopitelně podporuje. Domníváme se, že jde
o představy, které zasluhují kritiku pozornost nejen v zájmu pravdy
o Chartě 77, ale především kvůli tomu, co zdeadlí: tetík obecně rozší-
řený a hluboce nezdravý názor, že celkové poměry v naší zemi jsou a už
nátrvalo mohou být jen záležitostí jakýchsi odborníků na moc a že oby-
čejným lidem nezbývá, než brát počínání těchto odborníků mlöky na vědomí.

Zdůrazňujeme proto znova, že Charty 77 skutečně není žádnou organi-
zací a tím méně nějakou uzavřenou či vyhraněnou politickou skupinou
či frakci: je otvřena všem; jejími signatáři jsou obecné nejrůznějších
názorů, vyznání, politických orientací, životopisů i profesí: jsou me-
zi nimi lidé mladí i starí, dělnici i univerzitní profesori, bývalí po-
litici i lidé, kteří nikdy žádné politické funkce neměli a nikdy také
by žádné nepřijali či o žádné neusilovali. Nikdo v ní nemá z titulu
své profese, věřejné známosti, názorové orientace nebo politické či

jiné příbližnosti předem dána větší práva než kdekoli jiný. Charta 77 nemá žádné členy, ale jen signatáře; nevstupuje se do ní ani se z ní nevystupuje, ale je pouze podepisována. V nejhlubším slova smyslu ji signatáři nepodepisují ani ostatním signatářům ani jejím mluvčím ani beskoslovenským úřadům, ale především sami sobě a svému svědomí. A jen na nich je, jak svůj podpis pochopí, totiž jaké úkoly si z téhle sami pro sebe odvodí. Nikdo je nekontroluje; nikdo jím neukládá žádné povinnosti ani jim nepředpisuje, co si mají myslit a jak mají žít; nejsou vázání žádnými stanovami ani podřízeni jakékoli disciplíně. Mají jen ty povinnosti a tu disciplínu, jež na základě závazků, které podepsali, sami přijmou a sami si uloží. Jsou svobodní a svéprávní lidé, kteří se svobodně rozhodli Chartu 77 podepsat a kteří tímto podpisem nic ze své svobody neztratili. Kdykoliv chtějí, mohou přirozeně svůj podpis odvolat, i to je výhradně jejich věcí. Druh a intenzita jejich podílu na práci Charty 77 odvíjí jednak od nich samých, jejich zájmů, znalostí, píle a odvahy, jednak od toho, nakolik mluvčí Charty 77 o případně další signatáři uznají – v přátelské a neformální diskusi – jejich podněty či návrhy za legitimní a smysluplný výraz cílů Charty 77. Praktická kontinuita práce Charty 77 se přitom opírá o dvávěru v mluvčí, v jejich schopnost pesoudit, co odpovídá poslání a duchu Charty 77, a ovšem v jejich usilí konsultovat svou práci – v míře, jakou podmínky dovolují – s ostatními signatáři. Nikdo nemá jednotlivým signatářům znemožnit, aby to, co navrhovali, podnikli sami za sebe, a Charta 77 také pochopitelně nemá za své signatáře předem a ve všem ručit, přebáří-li za jejich konkrétní činy nějakou odpovědnost, pak jen tehdy a takovou, kdy a jakou se výslově rozhodně převzít.

V zářím smyslu lze Chartu 77 chápat samozřejmě jako mnohé; je přihláškou k určitému pojetí hodnoty, čestnosti a práv jedince ve společnosti; je určitým typem občanského postoje a občanské odpovědnosti; je – nebo se postupně stává – určitou lidskou pospolitostí, v níž se časem samovolně vyvíjejí jisté způsoby soužití a práce.

V užším a striktně všeném smyslu není však Charta 77 ničím jiným a ničím víc, než svým úvodním prohlášením, podepsaným jejimi dosavadními signatáři a otevřeným k podpisu komukoliv dalšímu, a svými dokumenty, podepsanými jejimi mluvčími. Jen za to je Charta 77 jako taková a jako celek odpovědná, jen kritika těchto textů může být legitimní kritikou Charty 77.

Charta 77 ne sleduje svým působením jiné cíle, než ty, které si vytýkala ve svém úvodním prohlášení. Nevyjadřuje žádný svůj partikulární zájem, ale pouze obecný zájem společnosti, a je otevřena každému, kdo tento zájem sdílí a rozhodně se k němu svým podpisem veřejně přihlásit.

/4/

Jeli Charta 77 takovýmto otevřeným a neformálním společenstvím, není to výsledek nějakého nahodilého rozhodnutí nebo dokonce pouhých taktických uvah, ale vyplývá to přímo z jejího vnitřního smyslu.

V čem tedy ve skutečnosti tkví tento smysl? O co Chartě 77 reálně jde a co si od své existence a peče vlastně slibuje?

Mniché občany na Chartě 77 zaráží a často i odrasuje napoměr mezi oběťmi, které musí její signatáři přinášet, a malým faktickým efektem jejich působení. Domníváme se, že právě tento napoměr /ostatně zdaleka ne tak beznadějný, jak se při povrheném pohledu zdá/ ukazuje v určitém smyslu k samé podstatě postoje, Chartou 77 ztělesňovaného: není to totiž postoj utělový, ale zásadní, s nepřijímá proto jako své hlavní nebo dokonce jediné něčítko nějaký bezprostředně zjevný efekt. Jak všeckrát zdůraznil filozof Jan Patočka, jeden z první trojice mluvčích Charty 77, a jak i většina signatářů celou věc chápá, jde v jádře o postoj mravní a jeho řance na konkrétní společenský efekt je právě jen taková – tj. tak neurčitá, perspektivní a hhubinná – jaká může být u postoje, respektujiče ze svědomí a nikoli k z kalkulu. Podepsáním Charty 77 nebo na psáním nějakého jejího dokumentu nikdo nic bezprostředně neziská a nikdo nic okamžitě nezlepší; bezprostředně tím člověk získá nejvýž jediné: osvoboživý pocit, že se přiznal sám k sobě, že opět za sebe veřejně ručí,

že vystoupil z obecné ihostnosti a nepodílí se svým mlčením na průkazně nemoralních věcech. Tím však, že člověk - byt jediný a zcela neznámý - tuto zásluhu, získá vždy už zároveň něco i společnost jako celek; i ona se skrze něj vlastně osvobozuje, i ona vykračuje jeho činem ze své rezignace, netečnosti a schizofrenie, i ona tím sama sobě vraci něco ze své ztrácející se důstojnosti. Že takovýto společenský zisk nelze ihned registrovat u podobě nějaké institucionálně vyhlášené změny, je ovšem zřejmé; existuje jen kde si v těžko zapovatelné oblasti, které se vniká atmosféra života. To ovšem signatáře Charty 77 neodrazuje, protože zdrojem jejich počinání je jejich vlastní lidská odpovědnost, jejich vlastní svědomí, které jim je důležitější než ohled na to, jak mnoho jich je a jak vážně jsou politickou mocí bráni.

Něčítkem tu tedy není míra adaptace na dané společenské mechanismy nebo těmito mechanismy vynucené modely chování; vodítkem tu nejsou pouhé takticko-politické či prognostické spekulace. Je jim především vlastní nižší necenzurovaná, osobní a osobně zaručovaná zkušenosť světa a vlastní osobně prokátaná a přijatá odpovědnost za jeho stav.

Nikdo z prvních signatářů Charty 77 a tím méně z těch, kdo ji podepsali později, nechoval pravděpodobně iluzi, že Charty 77 bude státní mocí přijata s pochopením. Faktože se ji přesto rozhodli nastavit, perspektive se k ní připojit, bylo to z přesvědčení, že i za těchto okolností má smysl veřejně říkat pravdu, protože nahlas řečená pravda je vždycky k obecnému užitku, a že udržovat - přes všechny obtíže - kontinuitu občanské důstojnosti, občanského sebevedomí a svobodně projevené odpovědnosti za osud společnosti je správné a užitečné za všech okolností, bez ohledu na to, zda všebe a jak zdlouhavým a komplikovaným upiscem takové chování vyvolá nějaké konkrétní a viditelné změny k lepšímu. Je to správné a užitečné mimo jiné i proto, že jakoukoli trvalejší proměnu obecných poměrů k lepšímu si lze - zvláště v podmírkách, v nichž žijeme - jen velmi těžko představit bez toho, co jí musí vždycky už nějak předcházet, z čeho musí vyrástat a co jediné ji může asi vskutku garantovat, totož bez proměny v člověku, v jeho duši, morálce, vztahu ke společnosti, občanských postojů, tedy v tom, čemu se říká společenské vědomí. Vnější běh událostí může sice - sám o sobě - vyvolat v jistých meziních situacích zesílený odpor ke zlu a touhu po změně, může je však vyvolat jen tehdy, bude-li v kom je vyvolat: bude-li totiž existovat všebe ještě nějaké lidství, které zlo chápe jako zlo, které neutralitě ještě smysl pro určité mravní hodnoty, které je schopno se všebe ještě napřímit, svobodně se projevit, nazřít dimenzi vlastní důstojnosti, pochopit, že smysluplný život je čínsi víc, než pouhým přežíváním, a že odpovědnost k vlastní lidské integritě je vždy zároven odpovědností k druhým.

Důraz Charty 77 na význam lidských práv a všebe na úlohu a práva jedince, tak často moderní mocí drceného a do anonymity zaháněného, a ovšem také okolnost, že signatáři Charty 77 neváhají dosvědčovat své ideály tím, že nasazují proti přesile odosobněné a zbyrokratizované moci své vlastní lidství, lze chápát jako pokus rehabilitovat člověka v jeho nezbezpečitelné a nezastupitelné jedinečnosti a vrátit ho do centra společenského dění jako míru politiky, zákona, i systému, tedy jako toho, komu mají politika, zákon a systém sloužit a nikeli ho zatracovat. Jakkoli zdánlivě ztracený, osamělý a beznadějný se přitom takový pokus může v dnešním světě zdát, přesto má v sobě uloženu významnou nálož: zárodek nové a hlubší univerzality. Vyrůstaje totiž z přímé osobní zkušenosti a dotvrzovaný osobní obětí, oslovuje nabe může oslovit i bezprostřední a ideologicky nezorientovanou osobní zkušenosť druhých a v ní to jediné, co je vlastně všem společné a tedy lidsky univerzální. Jinými slovy: jde o živoucí a na bezprostřední zkušenosť ostatních apelující oslovení celé společnosti.

Snad je z této úvahy či interpretace dostatečně patrné, že zdůrazňuje-li Charta 77, že není politickou organizací, nelhá si k žádné politické doktríně, ideologii či programu a jejím nejvlastnějším cílem není určitá konkrétní zájma vlády nebo systému, nerěká to jen z důvodů opertunních, ale proto, že její cíl je skutečně podstatně jiný. Totiž hlubší a dalekosáhlejší: jde jí o rehabilitaci člověka jako skutečného

subjektu dějin. Toto poslání ovšem, revidující samu roli systému ve vztahu k jedinci, ze své podstaty radikálně přesahuje rámec pouhých mocenských či systémových změn, tj. rámec eventuální výměny jedné oficiální ideologie za druhou, jedných vlivců za jiné či jednoho uspořádání na uspořádání jiné. De facto je takové usili potenciální kritikou každého systému, neboť každý systém, i ten sebelepší, skrývá v sobě bytostní tendenci povzít sám sebe nad člověka. Důsledně užato má tedy Charty 77 důvod k existenci za jakýchkoliv poměrů.

Upozorňuje-li Charty 77 znovu a znova na nějradnější krizové jevy, nutí tím samozřejmě státní moc, aby se jimi zabývala. Zároveň tím však dělá, jak jsme se pokusili nařadit, ještě i cosi jiného, cosi, co svým perspektivním významem vyvažuje nepatrnost konkrétních náprav, touto kritikou vyvolaných; obnovuje občanskou hrđost, ukazuje lidem, že lze říkat pravdu, probouzí v nich naději. A pokud tento její efekt není vždy a plně vnímán a chápán, není tomu tak proto, že by reálně neexistoval, ale proto, že se mnozí lidé jeho vnímání a různých důvodů brání, a ovšem i proto, že naše sily - jako sily kohokoliv jiného - mají své přirozené meze, znemožňující nám angažovat se více, lépe a výmluvněji, než jak to činíme.

/5/

Nepřesné pochopení východisek a smyslu Charty 77 lze tušit také v pořadí některých kritických hlasů, jež tu a tam na její adresu zaznívají.

V poměrech, charakterizovaných mocenským vynucováním absolutní a bezvýhradné podpory všechno, co státní moc tvrdí ad alá, se jeví každý nezávislý projev nutně jako politikum. Proto byla i Charty 77 od počátku prezentována státní mocí jako vystoupení povýšené politické, byly ji přisuzovány opoziční politický program a snaha dosáhnout mocenských pozic. Tato oficiální interpretace vzbudila nedůvěru. Tento však zanechal stopy ve vědomí mnohých občanů. A to hlavně v dvojím směru: jedni, kteří považují podobně jako signatáři Charty 77 za nejdůležitější angažovat se prostě jako občané za pravdu a spravedlnost, se chybě domnívají, že Charty 77 je příliš politicky vymezená a orientovaná, než aby se k ní mohli přihlásit bez obavy, že tím stratí něco ze své nezávislosti; druzí naopak - ovlivněni tentéž interpretací - jsou práci Charty 77 trvale zklamáni, nenalézajíce v ní to, co si od ní slibovali.

- cílevědomý bog za mocenskou a systémovou změnu. Mocí podsunuté představy o Charte 77 vyvolávají tedy, jak patrné, u jedných obavy z její přílišné političnosti, u druhých naopak zklamání z toho, že není tou politickou silou, za kterou ji pokládali. V obou případech jde o nedorezuhaní: otevírající prostor svobodné diskusi, supluje v jistém ohledu veřejné mínění a angažující se za právo člověka svobodně se projevovat, otevírá Charty 77 samozřejmě i prostor svobodnému politickému myšlení. Otevřel-li ovšem tento prostor, neznamená to, že ho sama chce nebo může vyplnit. Její signatáři podepsali nebo podepisují pouze uvední prohlášení a tam jsou cíle Charty 77 jasně ohrazeny. Jakkoli je překročit by znamenalo svévolně využít mnohých podpisů pro něco, čemu nebyly určeny.

Někdy se setkáváme s názorem, že i když je teoreticky Charty 77 otevřena komukoliv a sleduje obecně prospěšné cíle, ve skutečnosti je východenekem jen skupinovým a nikoli obecným, protože nenabízí společnosti univerzálně přijatelný a zároveň produktivní model chování. Učast na její práci je spojena s následky, které je schopna nést jen nepatrné část společnosti; její zásadový postoj vyrůstá ze situace lidí, kteří už nemají co ztratit, je nepřenosný na ty, kteří ještě co ztratit mají, a nepřihlíží tedy dostatečně k reálnému postavení a možnostem většiny obyvatel. Pro svou otevřenosť kritičnost, která může za daných podmínek vést jen ke konfrontaci, je tento postoj chápán spíš jako sebeničivý než konstruktivní a jeho eventuální širší aplikace je dokonce považována za neprospěšnou, protože by občanům, kteří se snaží být společnosti užiteční v rámci existujících struktur, mohla znečinit i to málo, co ve svém postavení dělají nebo ještě dělat mohou. Uvědomuje je si dobre, že Charty 77 skutečně nepředstavuje v tomto okamžiku postoj, který by bylo možné nebo dokonce nutné obecně následovat či mechanicky řešit.

Nezistuje také jediný text Charty 77, který by espravedlnoval podezření, že Charta 77 svůj vlastní způsob veřejného působení považuje za jediný správný a možný nebo že dokonce kohokoli odsuzuje za to, že dáná přednost jinému životnímu řešení. Pravý opak je pravdou; ze všech dokumentů Charty 77 lze vycítit, že jejím prvním zájmem je prospěch společnosti, bez ohledu na to, kdo s jakým způsobem se o nuj zaslouží. Charta 77 neuzívá o masovost, nepřehádá žádoucí nabory signatářů a nikomu nezáslivá, že ji nepodepsal. Ve společnosti hraje nepochybně svou vlivnou katalytickou a povzbuzující roli, vytvářejíc - aspoň v dnešní situaci - jakýsi mezní horizont toho, co lze na rovině otevřeně kritické reflexe poměru dělat, čímž bezděky nutí mnohá, aby se s ní také onak vyrovnávali, k ní se vnitřně vztahovali nebo ji aspoň cítili v zádach jako alternativu snad zatím krajní a obecně těžko přijatelnou, nieméně kladně provokující. Tuto roli však Charta 77 hraje a může hrát jen na vrstevnatém panoramu společenského života své doby, panoramu, které se možná teprve dík jejímu vystoupení v celé říši a kvalitativní odstupňovanosti vyjivilo a v k terém působí paralelně nejrůznější tendenze a uplatňuje se nejrůznější životní postoje. Víme, že mnohé z nich nemusí sice nastavovat srovnání skutečnosti tak přímo, otevřeně a celistvě, jak s o to pokouší Charta 77, ale o to učinnější mohou být na rovině drobných, okamžitých a konkrétních výsledků. Pováhat spoluopětáním, chovat se slušně, být odpovědný a celit zlu může kdokoliv a kdekoliv, lze to být tisícerymi způsoby, a Charta 77 tedy lidécké a občanské počínání posuzuje jen a jen podle hodnoty, nikoli tedy podle toho, zda zvolený způsob je jejím postupem blízký či vzdálený, nebo dokonce zda jeho subjektem je či není její signatář. Kdyby signatáři Charty 77 povídávali sami sebe za jediné spravedlivé a neutíli všechny, kdo se kdekoliv a jakkoli snáší opravdu pravou prospěch společnosti, byl by takový postoj v jasné rozporu nejen s dokumenty Charty 77, ale se samotným jejím duchem a smyslem.

V zahraničním tisku, pokud se snáší informovat všeobecně a poprvé o situaci v naší zemi, se občas setkáváme s násorem, že Charta 77 je potolka letectu útrap unavena. Neprávní nám posuzovat, jak dálece je kdo z nás unaven, nieméně k takovým hlasům bychom rádi poznamenali, že Charta 77 se nikdy neupínala k nějakému romantickému ideálu varuřeného revolučního rucha a hektické aktivity. Oříšky Charty 77 jsou slouhodobé, nikdy vlastně nemohou být bez snytku dosaženy, a už z toho vyplývá, že její průce musí být spíš akromilně vytrvalá, klidná, věčná, neokázalá a co do investic energie hospodárná. Povídajeme za lepší, vydá-li Charta 77 třebaž jen jeden kvalitní a důkladný dokument za rok, nelž aby o ní bylo slyšet každý den za cenu, že její průce bude zbrklá, povrchovní nebo k pouhé publicitě a popularitě zaměřena.

Tyto nálež výhrady ovšem neznamenají, že jsme sami sebou a činností Charty 77 trvale a bezvýhradně nadřeni: dosavadní práci Charty 77 zdaleka nepovažujeme za dokonalou a dobré víme, kolik známek neshodlosti, neplnosnosti a spáchu občas v sobě nese. Na svou obranu můžeme v tento směr uvést jen jediné: signatáři Charty 77 nejsou ani nudlíci, ani světcí ani nejaký vybrany sbor hrdinů. Jsou takoví, jak jsou; nikdo je nevybíral, nikdo na ně nedohlíží a nikdo jim nic nepřikazuje; nikdo nemá možnost, právo či unysl je nutit, aby snášeli ještě víc policejního a úředního říkání, než kolik ho snášejí, aby mali víc sil, energie, odvahy i moudrosti, než mají; aby se ještě méně bali, že budou zavřeni, a ještě víc volného času po zaměstnání domovníku, topiči a hlídání věnovali práci, z níž pocházejí jen další risika. Jsou to normální lidé, kteří znají strach a požívají očividínek, kteří se trápí týmž životními starostmi jako všechni ostatní a mnohdy pochopitelně horšimi; jejich nervy nejsou z lepšího materiálu, než nervy kohokoliv jiného. Svým způsobem je tedy Charta 77 obrazem možnosti této společnosti v této době. Lze to říci a tak, že společnost má takovou Chartu, jakou je v danou chvíli schopna ze sebe vydat.

三

Právo opustit svou ženu a vrátit se do ní je jedním ze základních lidských práv a mají ho pochopitelně i signatáři Charty 77. Pokud nožností vystěhovat se některí využijí - ať už ze svobodného rozhodnutí nebo pod nátlakem - záleží pak jen na nich, jaké důsledky v nové situaci ze svého podpisu vyvodí a jakým způsobem ve změněných podmírkách naplní či nepoplňí úkol, který sami soubě svým podepsaním uložili.

V této souvisejnosti musíme ovšem upozornit na důležitou věc: československé sdělovací prostředky se občas pokouší vyvolat ve veřejnosti dojem, že výtina signátorů Charty 77 si je v zahraničí a že snad dokonce i Charty 77 jako taková působí mimo hranice ČSSR. Vlivem takovýchto dezinformací, ale i z jiných důvodů /například proto, že o práci Charty 77 slyší především ze zahraničního rozhlasu, nebo proto, že neví, že tento druh činnosti lze vyvíjet nde/ si mnozí lidé podobná věci opravdu myslí. Jení te ovšem pravda. Zatím se vystříhovalo /výtinou pod silnou policejní tlakem/ přibližně 15 % signátorů Charty 77. Naprostá většina, včetně těch nejaktivnějších a nejznámějších, bude tedy v této záležitosti i mnozí z nich, kteří se vystříhovali, se angažují v zemích svého nového pobytu v duchu Charty 77, pomáhají k publicitě jejím dokumentům, seznámuji zahraniční veřejnost s jejimi cíli a podílejí se na aktech solidarity s ní.

三

Kdo ze signatářů Charty 77 si až nemyslí, že rozvoj lidských svobod a práv může být - zvláště v dnešním světě - izolovanou záležitostí té které samě. Neží to možné nejen prakticky, ale i ze záhadného hlediska: na světě je jediná lidstvo, jeho vlivství a svoboda jsou nedeliatelné a kdo v sobě neze počít sice s odpovědností za osud člověka na Zemi, nemůže tuto odpovědnost chránit žádat státními nebo jinými hranicemi a být ihostejný k tomu, co se děje za nimi. Proto podobně jako se mnoho svobodníkových lidí ve světě solidarizuje s užilím a ideální Charty 77, solidarizuje se i Charty 77 se všem, kdo kdakoliv nespravedlivě a zbytečně trpí nebo užívají prostředky, respektujícími práva a důstojnost člověka, o šťastnější život. A jelikož není politickou organizačí, která by mohla míru a druh svých styků podřizovat rozmanitým ucelovým kultuрам, je otovřena každému upřímnému měněnímu dialogu. Od svého vzniku se Charta 77 přilepitosně vyjadřuje i k problémům v jiných zemích, zvláště pokud se dotýkají osudu lidských práv, obesílá svými dokumenty různé mezinárodní konference a udržuje přátelské kontakty s podobnými iniciativami na Východě i na Západě. V tento směr lze stále významější roli dialog a spolupráce Charty 77 a různými skupinami a proudy současného mírového hnutí. Charta 77 v tomto dialogu opakovně zdůrazňuje nedeliatelnost míru, přímou závislost míru vnitřního na míru vnitřním, tedy na respektu k lidským právům, a nutnost čelit nebezpečí ve velký blubckými proměnami tam, kde jsou jeho skutečné příčiny, totiž ve sfére společenských a politických reálit dnešního světa, nedbalostí oficiálních práv národd a nemyslné rozdělenosti. Pokud nedokáže stancovat svých partnerů, snadí se jim aspon porozumět a vylíbit jim stancování svých aktivit. Domníváme se, že tato aktivita Charty 77 je legitimní součástí jejího poslání, což vyplývá zástatně ze samotného textu jejího úvodního prohlášení.

10

Závěrem této malé sebereflexe se pokusím stručně zaryslet nad tím, co objektivní zjištiteleňho Charta 77 svou osmiletou existenci dozáhlí a co dobrého do života naší společnosti vnesla.

Především by bylo chybne domnívat se, že se jejími dokumenty nikdo nezabývá. I když státní orgány jejich příjem záškolně nepotvrzují a výslovně na ně nikdy nerengují, víme, že jsou na různých stupních mocenské hierarchie pečlivě studovány. Ne-li všechni, rozhodně napomětí některého představitele státní a politické moci dobré vědi, jakkoli to jsou z politických důvodů nutení popravit, je Charta 77 usiluje o pravidly obraz

poměrů a že zreadlí méně společnosti rozhodně lépe než státem kontrolované sdělovací prostředky. Ale i kdyby byli představitelé moci k všechnu obsahu těchto dokumentů jakkoli lhotační, museli by se jimi přesto zabývat: vědě dobré, že veřejnost - nebo alespoň ta jeji část, která se zajímá o věci obecné - tyto dokumenty zná / třebaže jen útržkovitě ze zahraničního vysílání/, že jsou známy urádní i veřejnosti jiných zemí a že je tedy nutné, aby je znali i oni, byť jen proto, aby věděli, co vlastně mají bezatřízovat a popírat. Tato sklonost sama ovšem má už nepochybný význam: státní orgány jsou nuceny vyrovnávat se s problémy, které by jinak pravděpodobně přehlížely nebo vůbec neznaly, a jsou nuceny na ně nějakým způsobem reagovat. Nikdy přirozeně neznají, že to dílčí alespoň z podnětu Charty 77 nebo v důsledku její kritiky. Nicméně mohli bychom jmenovat několik konkrétních případů, kdy krátce poté, co se Charty 77 určitou problematiku zabývala, objevila se - jakoby náhodou - tato problematika v jednáních zastupitelských orgánů i v tisku a počala být - ať už jakkoli polovičatě nebo tendenčně - diskutována a občas dokonce částečně řešena.

Státní moc - dosud jediný a suverenní subjekt všech společenských jednání a rozhodnutí - je tedy od jisté doby nucena zabývat se různými palčivými tématy v trochu jiném pořadí a trochu jiným způsobem, než jaký si předem naplánovala. Vedele jejího právovního kalendáře jako by se tu objevil jehož kalendář jiný; vedele oficiálního subjektu dění jaké by tu vystal jehož subjekt další, který je natro přece jen tak nebo onak brát v potaz. Charty 77 zkrátka vstoupil do společenského života po dlouhé době opět činitel, který si dokázal získat, navzdory všem pochybním o jeho likvidaci i diskreditaci, určité u na státní moci nezávislou autoritu. Totíž autoritu pravdy. Nojná to bude snít neskrromk, ale je tomu tak: Charty 77 se věří. Podobně jako se věří VONB. A i její nejzaplísálejší odpůrci musí s tímto faktem počítat.

I kdyby tedy bylo příkladu konkrétní nápravy nebomž, nemůže situace, kterou Charty 77 vytvárala, zůstat natrvalo bez kladných společenských důsledků. "a osm let její existence se přece jen leccos ve společenském klímu i v mocenské praxi proměnilo k lepšímu. Posílilo se právní vědomí. Zesilil ohled k zákonnéosti nebo alespoň k její formální stránce, zesilil ohled k mezinárodnímu veřejnému mínění, zesilyly obavy z publikace zjevného bezpráví. V podnicích a organizacích se objevují znánky větší samostatnosti, respektive větší odolnosti proti zákalismu manipulaci politickými orgány. osenský aparát si v některých svých složkách a na některých úrovních zažívá zvolna uvědomovat, že tu existuje určitý zdrodek nezávislé kontroly zdola, že tu je prostě někdo, kdo se nebojí jeho činy kriticky zkoumat a veřejně o nich referovat. Obava ze svévolných rozhodnutí jekoby vzrostla, i když se to zatím projevuje převážně jen ve snaze různých funkcionářů vyvíděnout se z osobní odpovědnosti a skrýt se za anonymitu aparátu.

Diležitější ovšem než tyto lehké posuny ve výkonu moci jsou posuny v myšlení a postojích vnitřních společnosti. Lídé si začínají uvědomovat, že tu je jakási instance, které sice nedisponeje žádnými přímými mocenskými nástroji, k niž se však přesto lze v krajině případě očíslat či obrátit o pomoc a které svou morální vahou může dosáhnout alespoň toho, že postižený nedůstojně zapomenut, ztracen, neznám. A představuje-li Charty 77 do do počtu svých signatářů jan mikroskopickou část společnosti, svým významem tento svůj fyzický rozdíl daleko přesahuje: jako by tu po letech úplně atomizace společnosti a totálního mravního relativizování vzniklo opět cosi, čím se lze mřít a o co se lze tak dílčí opřít.

Charta 77 se stala bezdáky jakýmsi průzkumníkem, který mapuje terén. Zkoumá totiž hranice možného. Pokouší se tyto hranice rozšířit. Hasta-vauje vlastní káli, aby se ujistilo, kudy a kudy zatím nelze jít. Elestí cestu. A otevírá tak za sebou prostor, kterého mohou využít jiní.

Nejjednodušší to asi je v kultuře a vůbec v duchovním životě. Težko si lze představit, že by se bez vzniku a působení Charty 77 tak křízce rozvinulo nezávislé myšlení, literatura a umění, jak se v posledních letech stalo. A bez zázemí, tlaku a něřitek, které tato nezávislá

kultura představuje, bez její snámosti, rezonance a bez duchovního potenciálu, který prohlídla opět k životu, si lze zase těšit, představit leckteré významné činy a iniciativy, které se objevily na území oficiálně povoleného, respektive na jeho okrajích. Což se ovšem netýká jen kultury v uličním slova smyslu: je velmi opravdopodobné, že vystoupení Charty 77 měla inspirativní vliv i v takových oblastech, jako je např. náboženský Život, v němž se objevují v posledních letech zřetelné příznaky emancipace, anebo jako je ekologie, o níž se začíná společnost stále více zajímat, viditelně se přitom vymáhají ze své dřívější apatické odvazdanosti osudu.

Existuje však ještě další důležitý prvek, který Charta 77 do současného života naší země vnesla. Po mnoha desítkách a vlastně staletích nepřetržitého vylučování různých skupin obyvatelstva z vlastního života a skryté nebo posléze docela otevřené intolerance se tu poprvé objevilo společenství radikálně nového typu: totiž společenství vskutku otevřené, nikoli nevylučující a nikoho nedeklasující, společenství skutečné tolerance a rovnosti, v němž se setkali intelektuálové i obyčejní lidé, konzervativci i nekonformní mládež, marxisté, katolíci, liberálosté, socialisti i protestanti, a v němž nemá žádná náborová orientace a priori "vedoucí roli". Pokud v něm někdo "vedoucí roli" má, pak jen tu, která je opřena o autoritu konkrétních činů. Ale i tato "vedoucí role" je podmíněna: neexistuje nástroj, který by ji konukeliv zaručoval o minuti daleko, než jak dlouho si ji svou prací bude zasluhovat. Sami si to možná málo uvědomujeme, ale jde o jev historicky k opětovu významný, protože zcela nový. Mohl by být zárodkem skutečné demokratické perspektivy, i kdyby se totiž v budoucnosti stalo cokoliv, tuto událost - jakékoli zkoušenost, nádej a výzvu - z národní paměti už vymezat nepřijde.

Jak vyplývá z toho, co jsme řekli o jejich východiscích a smyslu, lze Chartu 77 chápat jako pokus o nový typ politiky, respektive o obnovu toho obecného pojmu politika, který prapřivedně měl a který je dnes už téměř zapomenut. Charta 77 znamená totiž rozchod s jakýmkoli uželovým manévrováním ve sféře moci, zantěžením především k jejímu získání a udržení, a je výrazem elementárního občanského zájmu o záležitosti obec, zájmu neziskného, ideologicky nefiltrovaného, z prosté lidské odpovědnosti vyrůstajícího a ke světu konkrétního člověka orientovaného. Hajíc v dnešním světě rozmanité obdobu a paralely, stává se Charta 77 současně vanikajícího mezinárodního vlivu - a v němž vnáší osobitý a nepřehlédnutelný ton.

Vicekrát jsme se setkali v různých prostředích s názorem, že vystoupením Charty 77 se do podivného bezčasí naší země vrátily opět dějiny a že mnohé, co se předtím zdálo nezmyslné, dostalo opět smyslu. Byli bychom šťastni, kdyby to byla pravda, a pokusíme se i v budoucnosti dělat vše, co bude v našich silách a možnostech, aby se tato pravda potvrdila.

V Praze dne 5.1.1985

Jiří Dienstbier
mluvčí Charty 77

Eva Kantírková
mluvčí Charty 77

Petrunka Šustrová
mluvčí Charty 77

Dostupující mluvčí Charty 77:

dr. Václav Řenda

Jiří Ruml

Anna Sternová

První mluvčí Charty 77:

prof.-dr. Jiří Hájek, DrSc.

Václav Řavel, dr.-Ing.

Příloha: Prohlášení Charty 77 ze dne 1.1.1977

Prohlášení Charthy 77

Dne 13.10.1976 byly ve sbírces zákonů ČSSR /z.120/ zveřejněny "Mezinárodní pakt o občanských a politických právech" a "Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech", které byly jmenem naší republiky podepsány v roce 1968, stvrzeny v helsinských roce 1975 a vstoupily u nás v platnost dnem 26.3.1976. Od té doby mají i naši občané právo z nám stát povinout se jimi řídit.

Svobody a práva lidí, jež tyto pakty zaručují, jsou dležitými civilizačními hodnotami, k nimž v dějinách smělovalo úsilí mnoha pokrokových sil, a jejich uzákonění může významně pomoci humánismu vývoji naší společnosti.

Vítáme proto, že Československá socialistická republika k této paktní přistoupila.

Jejich zveřejnění nám ale s novou naléhavostí připomíná, kolik základních občanských práv platí v naší zemi zatím - bohužel - jen na papíre.

Zcela iluzorní je například právo na svobodu projevu, zaručované článkem 19 prvního paktu:

Poštěkám tisíc občanů je znenášněno pracovat v jejich cíelu jen proto, že nastávají názory odlišné od nosorů oficiálních. Jsou přitom často objektem nejrozmátnější diskriminace a likanování ze strany úřadů i společenských organizací, nabavení jakékoli možnosti bránit se, stávají se prakticky obětí apartheidu.

Statisíce dalších občanů je odpírána "svoboda od strachu" /preambule prvního paktu/, protože jsou nuceni žít v trvalém nebezpečí, že projeví-li své názory, utratí pracovní i jiné možnosti.

V rozporu s článkem 15 druhého paktu, sažitujícím vše právo na vzděláni, je nesčetným mladým lidem bráňeno v cí studiu jen pro jejich názory anebo dokonce názory jejich rodičů. Bezpečnost občanů musí žít ve strachu, že kdyby se projevili v souladu se svým přesvědčením, mohli by být buď sami anebo jejich děti zbaveni práva na vzděláni.

Uplatnění práva "vyhledávat, přijímat a rozhíkovat informace a myšlenky výše druhu, bez ohledu na hraničnice, ať ustně, písemně nebo tiskem" či "prostřednictvím umění" /bed z článku 17 prvního paktu/ je stíháno nejen mimesoudně, ale i soudně, často pod rouškou kriminálního obvinění /jak o tom svědčí nimo jiné právě probíhající procesy s mladými hudebníky/.

Svoboda veřejného projevu je potlačena centrálním řízením všech sdělovacích prostředků i publikačních a kulturních zařízení. Zájmy politický, filozofický, si vědecký názor nebo umělecký projev, jen trochu se vymykajícímu rámci oficiální ideologie a estetiky, nemůže být zveřejněn; je znenášněna veřejná kritika krizových společenských jevů; je vyloučena možnost veřejné obrany proti nepřádivým a urážlivým nařízením oficiální propagandy /zákonáři ochránici proti "utoku na čest a pověst"/, jednoznačně zaručený článkem 17 prvního paktu, v praxi neexistuje; lhůtivá obvinění vyvrátit a marný je každý pokus desáhnout nápravy nebo opravy soudní cestou; v oblasti duchovní a kulturní tvorby je bylouhána otevřená diskuse. Mnoho vědeckých a kulturních pracovníků je diskriminováno jen proto, že před lety legálně zveřejňovali či otevřeně vyslovovali názory, které současná politická moc odsahuje.

Svoboda náboženského vyznání, důrazně zajištovaná článkem 18 prvního paktu, je systematicky omezována mocenskou svévolí; okleštováním činnosti duchovních, nad nimiž trvale visí kročka odepření nebo ztráty státního souhlasu s výkonem jejich funkce; existenčním i jiným postihem osob, které své náboženské vyznání slovem či skutkem projeví; potlačováním výuky náboženství apod.

Nástrojem omezení a často úplného potlačení řady občanských práv je systém faktického podřízení všech institucí a organizací ve státě politickým direktivám aparátů vládnoucí strany a rozhodnutím mocensky vlivných jednotlivců. Ustava ČSSR a ostatní zákony a právní normy neupravují ani obsah ani formu, ani tvorbu a aplikaci takových rozhodnutí; jsou prováděny základem, často jen ustní, občanům vesmě neznámé a jimi ne-

kontrolovatelná; jejich původci nezdodovídají nikomu než sami soubě a své vlastní hierarchii, přitom však rozhodujícím způsobem ovlivňují činnost zákonodárných i výkonných orgánů státní správy, justice, odborových, zájmových i všech ostatních společenských organizací, jiných politických stran, pedagogů, závodů, ustanov, úřadů, škol i dalších zařízení, příčemž jejich přikazy mají přednost i před zákonem. Dostaneu-li se organizace nebo občané při výkladech svých práv a povinností do rozporu s direktivou, nemohou se obrátit k nestranické instanci, protože žádána neexistuje. Tím všim jsou vážně omezena práva, vyplývající z článku 21 a 22 prvního paktu / právo sčítat se a zakaz jakéhokoliv omezení jeho výkonu/ a článek 25 / rovnost práva podleť se na vedení veřejných věcí/ a 26 / vyloučení diskriminace před zákonem/. Tento stav také brání dalším a ostatním pracujícím z kládat odborové a ostatní organizace s svobodně využívat práva na stávku / bod 1 článku 8 druhého paktu/.

Další občanská práva, všechny výslovně zákazem "svévolonného zazahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence" / článek 17 prvního paktu/, jsou povážlivě parušována také tím, že ministerstvo vnitra nejdřívejšími uprušobou kontroluje život občanů, například odpočlechem telefonu a bytu, kontroloou pošty, osobním sledováním, dozvědniní prohlídkami, budováním sítě informátorů z řad obyvatelstva / získaných často nepřípustnými hrozbami nebo naopak sliby/ atd. Často při tom zasahuje do rozhodování zaměstnavatelů, inspiruje diskriminační akce úřadů a organizací, ovlivňuje justiční orgány a řidi i propagandistické kampaně odsuzovacích prostředků. Tato činnost nemá regulována zákony, je tajná, a občan se proti ní nemůže nijak bránit.

V případech politicky motivovaného trestního stíhání porušují vyšetřovací a justiční orgány práva obviněných a jejich obhejby, zaručená článekem 14 prvního paktu i československými zákony. Ve věznicich se s takto odsouzenými lidmi zachází spásobem, který poruší lidskou důstojnost vězněných, ohrožuje jejich zdraví a snáší se je morálně zlomit.

Občan je porušován i bod 2 článku 12 prvního paktu, zaručující občanu právo svobodně opustit svou zem; pod zárukou "ochrany národní bezpečnosti" / bod 3/ je toto právo vázno na různé nepřípustné podmínky. Svévolně se postupuje i při udílení vatučních víz cizím státním příslušníkům, z nichž mnozí nemohou navštívit ČSR například jen proto, že se pracovně či přátelsky stýkali s osobami u nás diskriminovanými.

Některí občané - ať už soukromě, na pracovišti nebo veřejně, což je prakticky možné jen v zahraničních odsuzovacích prostředcích - na soustavné porušování lidských práv a demokratických svobod upozornují a dozadují se v konkrétních případech nápravy; jejich hlasy však zůstávají většinou bez odeszvy, anebo se stávají předmětem vyšetrování.

Odpovědnost za dodržování občanských práv v zemi padá samozřejmě především na politickou a státní moc. Ale nejen na ni. Každý nese svůj díl odpovědnosti za obecné poměry, tedy i za dodržování uzákoněných pak-tů, které k tomu zavazují nejen vlády, ale i všechny občany.

Pocit této spoluodpovědnosti, věba ve smyslu občanské angažovanosti a vůle k ní, i společná potřeba hledat její nový a účinnější výraz, přivedly nás k myšlence vytvořit Chartu 77, jejíž vznik dnes veřejně oznamujeme.

CHARTA 77 je volné, neformální a otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různé věry i různých profesí, které spojuje vůle jednotlivé i společně se susazovat o respektování občanských i lidských práv v naší zemi i ve světě - těch práv, která člověku přiznávají oba uzákoněné mezinárodní paktů, Závěrečný akt helsinské konference, četné další mezinárodní dokumenty proti válkám, násilí a sociálnímu i duchovnímu utlaku, a které souhrnně vyjadřuje Všeobecná deklarace lidských práv OSN.

CHARTA 77 vyrásta ze názoru solidarity a přátelství lidí, kteří sdílejí starost o svou idealu, s nimiž spojili a spojují svůj život a práci.

CHARTA 77 není organizací, nemá stánovy, stálé orgány a organizačně podmíněné členství. Patří k ní každý, kdo souhlasí s její myšlenkou, účastní se její práce a podporuje ji.

CHARTA 77 není základním k oponiční politické činnosti. Chce sloužit obecnému zájmu jako mniché podobné občanské iniciativy v různých zemích

na Západě i na Východě. Nechce vytyčovat vlastní programy politických
či mocenských znám nebo reform, ale vést v oblasti svého působení
konstruktivní dialog s politickou a státní mocí, zejména tím, že bude
upozorňovat na různé konkrétní případy porušování lidských a občanských
práv a jejich záruk, působit jako prostředník v případných konfliktních
situacích, které mohou bezpráví vytvárat, atd.

Svým symbolickým jménem zdáraznuje CHARTA 77, když vzniká na prahu
roku, který byl prohlášen rokem politických významů a v něm má belehrad-
ské konference zkoumat plnění závazků s Helsinkami.

Jako signatáři tohoto prohlášení povídají prof.-dr. Jiřího Hájka, DrSc.,
Václava Havla a prof.-dr. Jana Patláčku, DrSc., dr.h.c. mluvčích
CHARTY 77. Tito mluvčí ji plnomocně zastupují jak před státními a jí-
nými organizacemi, tak před naší a světovou veřejností, a s vými pod-
pisu zaručují autenticitu jejich dokumentů. V nás i v dalších občanech,
kteří se připojí, budou mít své spolupracovníky, kteří se s nimi zú-
častní potřebných jednání, ujmou se dřížích úkolů a budou s nimi sdí-
let všechnou odpovědnost.

Věříme, že CHARTA 77 přispěje k tomu, aby v Československu všichni
občané pracovali a žili jako svobodní lidé.

1.1.1977

x x x

Sdělení VONS č.412 /Zásah proti signatářům Charty 77/

Dne 3.1.1985 ve 20.45 vtrhlo do bytu manželů Rihových v Praze větší
množství neuniformovaných policistů, kteří se slovy, že jsou informová-
ni o tom, že je v bytě srovení, odvedli sedm návštěvníků přítomných v
bytě. Illo o signatáře Charty 77 dr.Václava Benda, Jiřího Dienstbiera,
Václava Pavla dr.h.c., Pavla Žyslina, Jiřího Rumla, Janu Sternovou a
Petrusku Bustrovou. Policie všechny převezla na Krajskou správu SNB do
Bartolomejké ulice, kde je vyslychala a podrobila osobním prohlídkám,
přičemž jim odnala všecké písemnosti. Státní bezpečnost tímto postu-
pem zasáhla bez zákonného podkladu do osobní a domovní svobody osob,
přítomných v bytě. Obě jmenované osoby byly ještě v noci propuštěny, mu-
ži umístěni do cel předběžného zadání a do této ohvile není o jejich
osudu nic známo. Domníváme se, že důvodem policejního zásahu je chy-
tané změna mluvčích Charty 77.

V Praze 4.ledna 1985 16 hod.

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lid. práva

x x x

Sdělení VONS č.413 /Propuštění signatářů Charty 77/

Sedm signatářů Charty 77 zadřízených dne 3.ledna 1985 /viz sdělení
č.412/ bylo postupně propuštěno: Jana Sternová, Petruška Bustrová a Pa-
val Žyslín ještě téže noci, Jiří Dienstbier následující den ve 22 hod.
a Václav Ravel, dr.Václav Benda a Jiří Ruml po 48 hodinách dne 5.1.1985.

6.ledna 1985

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lidská práva

x x x

Sdělení VONS č.414 /Zhoršení podmínek ochranného dohledu Ladislava Lisy/

Dne 19.12.1984 byl Ladislav Lís, člen našeho výboru a jeden z před-
ních aktivistů Charty 77, seznámen se změnami podmínek ochranného do-
hledu, který je na něm vykonáván. Při pobytu v obci Česká Lípa-Sošnová,
kde L.Lis tráví většinu času, se sice nebude muset hlásit denně na VP
v České Lípě, nýbrž pouze v pondělí, středu, pátek a neděli, vždy v
15,30 hod., ale zato při pobytu v jiných místech, např. v Praze, kde
L.Lis tráví jeden až dva dny v týdnu, se bude muset hlásit hned po pří-
jezdu, dále v 10 hodin a ještě v 15,30; dále se bude muset hlásit hned
po přijížďce návratu do Č.Lipy. Prakticky to znamená, že při jednodenní

cestě do Prahy se bude muset hlásit čtyřikrát za den, při svoudenní každý den třikrát. V důsledku povinnosti hlásit se při návratu do Č.Lipy nemá možnost autobusového spojení do Sosnové. Raděje zůstává v platnosti nařízení, že každé vzdálení z České Lipy - Sosnové na více než osm hodin v době denní a na sebekratně dobu mezi 22. a 5. hodinou musí oznamovat 14 dní předem. Tyto změny v podmínkách ochranného ohledu L. Lise jsou jeho zřejmým zpřísněním a L. Liseovi se jimi mají zneseznadnit cesty do Prahy, které koná z důvodů pracovních, zdravotních a rodinných. V této souvislosti připomínám, že nikomu z nás není znám případ, kdy osoba, na niž je vykonáván ochranný ohled, by měla nařízeno hlásit se na VP častěji než jednou denně. V případě L. Lise nejde tedy Jen o ne-spravedlivé a nesprávné učlenení ochranného ohledu, ale i o další zneužití zákona o ochranném ohledu stanovením přemrštěných podmínek. Tato zpřísněná opatření stanovily policejní orgány krátce poté, co byl Ladislav Lis zvolen místopředsedou Mezinárodní federace pro lidská práva a jmenován zástupcem této organizace u OSN ve Vídni.

7. ledna 1985

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lidská práva

x x x

Sdělení využ. č. 415 / Jiří Gruntorád aprostříln základny obžaloby/

Ookresní soud v Liberci v senátě složeném z předsedy soudu Milana Česala a soudců z řad Jindřicha Včelky a Františka Polzera vynesl dne 7. ledna 1985 rozsudek, jímž podle zásady in dubio pro reo sprostříl obžaloby signatáře Charty 77 Jiřího Gruntoráda, trestně stíhaného od 7.4. 1983 pro tr.čin křivého obvinění podle č. 174 tr.z. /viz sdělení č. 377 a 400/. V závěrečné řeči navrhl prokurátor Rydvan, aby obžalovaný byl odsouzen k trestu odňtí svobody v horní polovině zákonné sazby /tj. od 18 měsíců do 3 let/ ve III.NVS. Rozsudek dosud nenabyl právní moci.

Jiří Gruntorád byl dne 17.12.1984 propuštěn po vykonání čtyřletého trestu za údajný tr.čin podvracení republiky podle č. 98/1 tr.z. O jeho případu jsme informovali ve sděleních č. 235, 256, 276, 349 a 400. Na základě soudního rozhodnutí je pedroben tříletému ochrannému ohledu.

9. ledna 1985

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lidská práva

x x x

Z dopisu Jiřího Rumla Generální prokuratuře vyjímná:

"Dne 5. ledna 1985 ve večerních hodinách jsem seděl s několika přáteli v bytě našich známych, když tu vtrhlo do místnosti jako komando více mužů v civilu a jeden v uniformě SSB a snil se nám vykázali nájamním určením rozhodnutím či apon nějakými legitimacemi, řadili nás v předsíni způsobem, který připominal špatné scény z let dávno minulých, leč svou atmosférou velice příznačných. Zvláště jeden civilista svým obléčením i nevraživými pohledy na mne působil dojmem negativní postavy z dokumentárních snímků stanného práva v Heydrichiádě. Pak nás ve světle reflektorů naložili do kamionu VB a odvezli do Konviktské ulice, kde nás dlouho do noci vyslýchali a některé z nás poté zavřeli do tanních cel v jakýchsi katakombách. Prý jako podezřelé z údajné přípravy výtržnosti podle č. 202. Nechápu, co je "výtržnického" na posazení několika přátel v soukromém bytě, ale po celou dobu, i dva následující dny, mne vyslýchali jako mluvčího Charty 77 a netajili se též tím, že jen z toho důvodu mne zadrželi a zajistili. Protestoval jsem proti tomu a tato stížnost je písemným vyjádřením téhož.

Dále si stěkuji na způsob věznění, který má zřejmě v člověku, o jehož vině či nevině není zdaleka rozhodnuto, vytvárat strach a ponížení. Je pedroben nechutné osobní prehliďce, jsou mi okamžitě odebrány jeho Saty, je fotografován v muklovském munduru jako zločinec, nasmí si poněchat ani brýle, hřeben, musí prostě odevzdat vše, v četně cigaret a není mu

dovoleno jakkoli pečovat o svou osobní hygienu, takže je odváděn k výslechům před vymyřené, cholené a nevonné vyšetřovatele v tak ubohém stavu, že si připadá jako ten nejubožejší tvor. To vše je pronyzlený útok na lidskou důstojnost a Vaši instituci, která má být nad zákoností, by tohle nemělo být lhota jedné."

Dále Jiří Ruml připomíná obdobnou nezákonitou akci, po které podal v září loňského roku trestní oznámení, na které OP dosud nereagovala dokonce ani potvrzením příjmu trestního oznámení. Svoji shodnost uzavírá:

"Obracím se proto na Vás jako na orgán, v jehož kompetenci je přece garance zákonnosti v této republice, která letos vypomene 40. výročí osvobození od zvláštně nacistické okupace. Tehdy jsem se domníval, a se mnou jistě miliardy obyvatel této země, že pankrácká budova již nikdy nebude sídlem instituce, které by dopustila nové utrpení a hanbu. Nyní máte příležitost dokázat, že naše tehdejší naděje nebyly bláhové a namíre."

x   x   x

Zeznánky ke zdravotnictví a zdraví

/příspěvek k dokumentu Charty 77 č.14 o zdravotnictví/

Nedávno byl publikován zdravotnický dokument Charty 77. Jeho zveřejnění je třeba hodnotit pozitivně, ovšem zorný uhel, který autorka zvolila - tedy jaksi "zevnitř" institucionalizovaného systému zdravotnictví - je pouze jedním z možných. Ve svém příspěvku bych chtěla naznačit některé klíčové souvislosti analyzovaných jevů, především ze společensko-ekonomického hlediska.

Nenohu se zavít základní otázky, které se v této souvislosti nabízí. Je to koneckonců otázka, kterou je nutno neustále řešit v každé vědec-ké, analytické či výzkumné činnosti: které problémy jsou podstatné, určující a které naopak odvozené, zprostředkovávané, jevové.

Problém lidského zdraví se v současné době stále silněji exponuje /a to celosvětově, nejvýrazněji ovšem v rozvinutých zemích/ především ve třech základních rovinách a souvislostech. "Ednou z nich je permanentně se zhoršující ekologická situace, která v závislosti na řadě ekonomických, ale i společensko-politických faktorů přeruštá v ekologickou krizi, mající mnohostranný dopad na zdravotní stav populace, a to v mnoha rovinách přímého i více méně zprostředkovávaného působení. Druhým podstatným momentem je douhodobý vývoj způsobu či stylu života, ve kterém lze bezpečně vysledovat nárůst faidy první s negativním vlivem na zdraví člověka - oproti tomu možnost individuální realizace velmi obtížně definovatelného modelu tvaru "zdravého způsobu života".

Obecně lze říci, že lze vlastně o dva aspekty jednoho a téhož základního jevu, který lze velmi zjednodušeně charakterizovat jako "civilizační" vývoj - pochopitelně se všemi jeho výraznými specifikami závislými na společenském, ekonomickém či politickém systému. Ničemně v zásadě jde o proces společný či obdobný, komplementární a v mnoha ohledech i vzájemně se vlivný. Tomu odpovídá i stále silnící politické akcentování těchto problémů i množící se varovné hlasy ze strany společenských věd zabývajících se otázkami podmínek, tak i stylu života - pochopitelně opět differencovaně v závislosti na společenském a politickém systému.

Přetím hlediskem v jehož kontextu jsou otázky zdraví uvažovány - a které se jeví v našich podmínkách a ve smyslu základních společensko-ekonomických souvislostí jako podstatné a určující - je pojetí člověka jako pracovní sily, její využití, "exploatace" či rozšířené reprodukce. Jak problémy ekologie na jedné straně, tak styl života v poměru jiném smyslu na straně druhé se totiž touto optikou jeví v zásadě jako druhotné, právě takto společenská a ekonomická zprostředkovávané. Jejich míra a obsah jsou v prvé řadě určeny konkrétně společensky; charakterem společenských a výrobních vztahů v této společnosti převládajících.

V poválečném vývoji se u nás v početné kontinuálně posiluje trend stále extenzivnějšího vytěžování gejen přírodních, ale i lidských zdrojů společenské výroby. Dokumentuje to řada detailních jevů, jako zvyšující se míra zaměstnanosti žen, silnici zapojení osob v poproduktivním výku

do pracovního procesu, kvanitativní ale především kvalitativní vývoj vzdělávací soustavy, komplikující se situace ve využití vzdělání a kvalifikace ve výrobní praxi atd. Tako společensky a ekonomicky určené pojetí člověka jako pracovní síly je již samc o sobě problémem. Paradoxně totiž výše naznačený extenzivní model znamená v praxi této společnosti a její ekonomiky snahu o rychlé a intenzivní vytížení lidských životních sil a nikoli o jejich pěstování, dlouhodobé a systematické rozvíjení a uplatňování. Ekonomická politika snažící se o maximalizaci výstupu při současné minimalizaci vstupu, či lépe vkladů, je zřejmě všeobecně krátkozraká. Ve vztahu k pracovní síle je ovšem přinejmenším v historické perspektivě hazardem.

Nastýtá se pochopitelně otázka, jaký je vztah mezi tímto základním společenským, politickým a ekonomickým pojetím pracovní síly problematiku lidského zdraví, respektive zdravotnictví. Vliv tohoto pojetí na zdravotní péči a zdravotní stav populace je jednou z nejkritičtějších a přitom nejjezjnějších, tedy i násorazě ilustrativních stránek společenského určení člověka. V konkrétní společenské praxi, zejména v rozporu se základními teoretickými postuláty, se de facto zdraví definuje jako určitá "materiální" hodnota vztahovaná ke konkrétnímu postavení člověka jako pracovní síly ve společenské dělbě práce, výrobě, v pracovním procesu; jako materiální hodnota v extrémním případě vyjedřitelné penězi, mimoří "zisku" apod. Mohou se dokonce stimuluji a ocenují "zbožiny" vůči vlastnímu zdraví člověka páchané například ve prospěch intenzifikace výroby, "mimořádných" pracovních výkonů, suplování technických a technologických nedostatků, omezených investic. Typické je finanční vyrovnaní uplatňované v některých oblastech Severočeského kraje jako kompenzace katastrofických dopadů ekologické situace a vlivu extremizované průmyslové výroby na zdraví člověka. Při tom ponechne stranou diskusi o adekvátnosti míry tohoto finančního "ocenění" – pědstatné, a mimo jiné ve svých etiských souvislostech hrozné, je tato skutečnost samc o sobě.

Příše o zdraví, a tedy zdravotnictví jako její základní instituce, je přitom zejména adekvní celkovému systému společenské výroby a společenských vztahů. Funkce a postavení zdravotnictví je plně odrazem a projektem "pojetí" člověka, pracovní síly a její reprodukce. Implikováno sám absurdum, zdravotnictví vlastně v současnosti vystupuje čím dál více jako instituce ex post factici /nebo jen snalici se řešit/ především a v podstatě pouze na jvýraznější vlivy různých negativních faktorů, zásadně daných společenskými a výrobními vztahy, na individuální zdraví.

Na druhé straně se ovšem základní společensko-ekonomické momenty charakterizující naši společnost promítají a reprodukují ve zdravotnictví samém, v jeho struktuře, vnitřních vazbách, každodenním chodu, v práci lékařů i ostatního zdravotnického personálu, v jejich vzájemných vztazích s pacienty atd. V dokumenty Charty 77 je v tomto směru zmínována řada konkrétních negativních prvků. S některými názory by bylo v tomto případě možno polemizovat. Konkrétně jeden z nejzávažnějších a přitom nejdiskutovanějších je formulováný jodel kariéry, profesionálního růstu, kontaktů s rozvojem vědního oboru atd., zvláště v souvislosti s tzv. společensko-politickou aktivitou a angažovaností. Některé podstatné detaily jsou zřejmě opomenuty, ale to vše není podstatné. Roshodující je skutečnost, že zdravotnictví jako takové je jaksi "dvoujediné" propojeno s daným společenským a ekonomickým systémem. Jenak ve smyslu obsahu práce, jednak jejím charakterem; jinak řečeno, práce ve zdravotnictví je společensky určena jednak tím co dělá, jednak jak a za jakých podmínek tato práce probíhá.

Zdravotnictví samc o sobě není s to "překročit stín" ekonomických a společenských struktur a vztahů, v jejichž rámci existuje a které spětě repredukuje a rozvíjí. To je konečně i ve zdravotnickém dokumentu implicitně obsaženo. Jako by se ovšem poněkud zapomíhalo, že podstatným problémem této společnosti není zdravotnictví, nýbrž lidské zdraví. Roshodně nejde o problém typu "slepick-vejce". Společensky definované pojetí zdraví a tedy i zdravotnictví nepramení z toho, že by společensko-politický systém učinil z člověka "nedílečitý a v podstatě nevitany přívalsk abstraktních zákona svého fungování". Napak, člověk je konkrétní

historickou praxí této společnosti definován jako podstatný a rozhodující prvek, nikoli však v prvé řadě jako subjekt, ale spíše jaké ekonomický zdroj. Extrémně řečeno: nikoli jako všeobecně a harmonicky se v rozvíjející se osobnosti, nýbrž jako stále "zúčejší" se reprodukující pracovní síla.

Zdravotnictví jako instituce je tedy pouze odrazem, ale i násrojem tohoto společensko-ekonomického procesu.

-ZS-

X X X

Dr. Radomír Malý: K diskusi o dokumentu Charty 77 č.11/84 nazvaném "Právo na dějiny".

1/ Dostavivám se, že většině diskutujících není jasné, o co v dokumentu na prvním místě jde. Nechce být precizní seminární prací posluchačů III. nebo IV. ročníku na fakultě, nýbrž apelem, výzvou zejména k mladé generaci, u níž má podnitit zájem o české dějiny, poněvadž škola jí tento obor dokáže spíše znechutit než pro něj nadchnout. Vítám dokument a jsem mu všechny hlaholy za to, že upozorňuje publikum na kořeny, ze kterých vyrůstáme a na něž dluh vůdci minulosti, resp. vádí našim předkům, především těm, o nichž se smí psát nebo mluvit pouze negativně nebo vůbec ne. Nechápu proto, proč by měla být předkládána úvaha na zrušení platnosti elaborátu jaké dokumentu, jde navrhoje J. Vydrař.

2/ Tím méně chce dokument oživovat některé ze stanovisek dřívějšího velkého sporu o smysl českých dějin mezi Masarykem a Pekařem. Pokud dokumentu rovnou, jde jeho autorům o to, aby se Čechocé k některému pojetí vnitřní pětičáslí a nežili jen přítomností, přičemž ani na jednom místě nepreferují Pekařovo pojetí proti konцепci Masarykové. Pokud kritizují vakuum oficiálního výkladu českých dějin v nejstarším období, poznamenaném katolickým křesťanstvím, respektive jeho falešným výkladem, pokud totéž vztahuje na Habsburky, Klechta a bardku, v čem je tu "integrální katolické pojetí, vycházející z duchovního odkazu Jaroslava Duřicha?" Myslím přes, že tato vakuá vidí každý, kdo se jen trochu historie zabývá, at už se hlásí k pekařovskému "nebo" markistickému pojetí českých dějin, a uznávají tento fakt i přes všechny námítky čtyři historiků, kteří vyjádřili k dokumentu své v podstatě záporné stanovisko. Jestliže autor kritického hlasu pod názvem "Svářevou pojetí.." ze dne 30.6.1984 řadí dokument k Durýchovu katolicko-pravicevému pohledu na české dějiny nebo dokonce ztotožňuje s postojem Jehličkovým, pak se domnívám, že má příliš velké oči a podobá se dle staré anekdoty "slepému v uzavřené místnosti, hledá tam černou kyčku, která tam není, on však křičí, že ji má". Dokument pouze upozorňuje, že náboženské oblast, resp. oblast katolického křesťanství a jeho vlivu na české dějiny, je v naší oficiální historiografii zanedbávána. Toto je fakt, který nikdo neoddiskutuje a jeho konstatování nespadá ani do Durýchova nebo Jehličkova nebo jakéhokoliv jiného pojetí česých dějin. Je prostě pouhým konstatovaným skutečnosti a nicméně jiným.

3/ Čtyři historikové podali své všechné připomínky, které nebudu opakovat. Sám jsem historikem a k jejich argumentaci se připojuji, nicméně rozcházím se s nimi v jejich apriorním odmítnutí dokumentu. Aniž bych zpochybňoval, že autoři dokumentu se měli s odbornými historiky poradit, aby i po odborné stránce všechno "sedělo", přece jen ne ovažuji faktografické chyby tam obsažené za to nejdalejší a podstatné. Co povážuji za podstatné a v čem vidím hlavní smysl dokumentu, jsem vyjádřil v předcházejících bodech. Znovu bych ale polemizoval se zmíněnými čtyřmi historiky, že v textu dokumentu vidí něco, co pravděpodobně autoři ani nezamýšleli. Dokument mluví o "oficiální historiografii" srozumějme negativně. Jestliže se zmínění čtyři rozhodují nad výrazem "několik pozitivních historiků", jakoby většina byla nepectivá, pak bych chtěl poznámenat, že těch historiků, kteří vědecky pracují, jsou přece tisíce. Vycházejí z vlastní zkušenosti práce historika v muzeu začátkem 70.let, mohu s klidným svědomím říci, že většina jich /ne snad zdraví/ jak

se rozhodně rozhodně většina/ nepočetivá je, alespoň dle mých kriterií poctivosti, které neovažují za morálně čestné psát na zakázku drobné články o dějinách ČSČ v tendenčním pojetí bez jakéhokoliv solidního bádání. A toto dělá i a jsou nacení dělat prakticky všechni, kdo pracuje v historickém ústavu ČSAV, popř. na vysokých školách, v muzeích či archivech. Jestliže tedy vydají mnozí z nich jednočas a čas něco opravdu solidního a podloženého hlubokým studiem, díky za to, ale i tato možnost je vykoupena často onou neustálou "ustříbkou bohám", jakou je každý, kdo chce vědecky oficiálně pracovat, nucen ve většině nebo méně formě přinášet.

"Inak autoři dokumentu nechtějí odsuzovat lidí a nemíní to dělat ani já, nechci také v nejačším vnucovat ostatním kolegům svůj postoje, který způsobil můj vyhazov za zaměstnání. Jsem přesvědčen, že toto je vše osobního svědomí každého, kam nezám právo zashovat, mohu jen inspirovat a nic jiného. Taktéž zmíněnému dokumentu nejde o lidi, ale o konfrontaci pravdy a lži. Jestliže hovoří o "oficiální historiografii", nemá na mysli ony obyčejné vědecké pracovníky z odborných institucí, ale mocenské usměrnování výkladu historie směrem, jenž znamená vychovávat lid poloprávami, resp. uplnými lžemi. Tak vidím v kontextu semantiku tohoto pojmu v dokumentu a proto nesdílím rozhodjení čtyř, jen když dokument jednostranně napadal a pausálně odsuzoval všechny oficiálně působící a publikující historiky. Jemu nejde o lidi, nýbrž o hodnoty."

4/ Jinak ovšem nezpochybňuji, že v textu dokumentu jsou nepřesnosti a věcné chyby. Navrhoji, aby Charta 77 vydala prohlášení, kde by fotografičné pasáže opravila. Čtyři historikové už jmenvovali několik zásadních omylu. Dovolil bych si k nim připojit další, které jsem v textu objevil. Ředně hněd na první stránce: je nejasné a bál bych se hovořit o tom, co je to křesťanská kultura. Chápeme-li kulturu jako dědictví člověkova tvůrčího ducha, potom neexistuje křesťanská kultura jako taková. Kultura je jen jedna: všecká. Křesťanství samozřejmě se o její rozvoj zasloužilo způsobem maximálním. "Není též pravdou, že "svět jako celek..." je touto kulturou rozhodujícím způsobem formován", jak tvrdí autoři dokumentu, neboť veliké národy Asie byly a jsou formovány ne křesťanstvím, ale hinduismem, buddhismem, islámem atd. Křesťanství v podstatě zformovalo Evropu a Ameriku, v současné době úspěšně duchovně přetváří Afriku. Místo pojmu "křesťanská kultura" bych ale raději užil terminu "křesťanská civilizace", neboť se jedná o souhrn morálních principů a postoju, což je te podstatné, co křesťanství přineslo a dodnes přináší. V tomto smyslu lze potom říci spolu s autory dokumentu, že jsme jejimi dědici všechni, včetně těch, kteří ji zatracují, protože vliv křesťanské morálky působí i v pedagogickém těch lidí, kteří už dávno se s ní rozštípeli nebo o ní slyšeli jen jako o exotickém jevu.

Rovněž tak nelze říci, že katolická církev, jak tvrdí dokument na 9. straně, "měla v českých dějinách fundamentální význam až po novověk, tj. po 18. století..." Zapomíná zde na dvě století od husitství po Bílou horu, kdy katolicismus hrál jen velmi nepatrnou roli, zatímco fundamentální význam mělo husitství a v 16. století protestantismus. A že "fundamentální význam" katolické církve pro české dějiny nekončil 18. st letím, nýbrž přetrval až do 19. stol., i když postupně slábl, ale to už je vše detailnějšího rozboru a diskuse.

Stejně tak na téže straně dokument kritizuje v oficiálním současném výkladu husitství pojetí, které není adekvátní komunistickému režimu: projevy kulturotvorné energie národa, český demokratismus. Toto jsou opravdu myty, ale vlastní spíše Palackého koncepcí a pojetí první republiky. Komunisté podláhají při výkladu husitství zejména mytu: říkají udajně o sociální revoluci, i když nábožensky motivovanou, a o myšlenku socialismu a komunismu. Třebaže na velmi primitivní feudální základě. Dokladá bezpečet, stačí jen nahlednout do kterékoliv středoškolské učebnice dějepisu.

Tyto omyly bude nutno opravit. Jen tak se dokumentu dostane plné vážnosti a seriozního přijetí, což si pro svůj etický postulát plně zaslouží. Brno, listopad 1984

V samizdatu nově vyšlo...

V této rubrice referujeme o samizdatovém vydání knih, statí, článků a sborníků neperiodické povahy, převážně domácích autorů; jen výjimečně uvádíme překladovou literaturu. Čtenáře, kteří se chtějí dozvědět o periodickém tisku /časopisech, sbornících/, odkazujeme na Kritický sborník.

Slovo o svědectví

je název sborníku, který vyšel dne 2. října 1984 k 55. výročí narození Jana Simsy. Úvodní statí Otec a syn je s věnován Boženy Komárkové. Dále jsou zařazena kázání duchovních československé církve evangelické Tomáše Biska a Vojence Syrovátky. Autorem starokáonné studie Host do domu je Milan Alabán. Příspěvek Ladislava Hejdánka Básník a slovo je studií, zabývající se filozofickou závazností básníkovy zkušenosti. Teologickou uvalu Miluje neprátele svá... přispěl Josef Vydrář. Dále je zařazeno teologicko-filozofický výklad Jakuba S. Trojana Ptuda o umění v hledu. Následuje rekonstrukce přednášky J.-I. Hronácky o T. G. Masarykově ze 7. 3. 1937 v Jirchářích, kterou vytvořil na základě poznámek Jan Čapek. Literární část obsahuje výnatek z delší studie Milana Uhdeho /Opatření proti násilí/ a čtyři fejetony: Poznámky o hřichu Ludvíka Vaculíka, Jak jsem byl s jednou dívkou po ulici od Jaroslava Čaníka, O odpovědnosti, dětských hrách a politice a sestra Přenecháme politiku ženám? od Alberta Černého a Zálování na "Jana Simsu Alexandra Kotláře". Sborník je doplněn bibliografií "Jana Simsy", kterou uspořádala jeho žena Milena Simsová. Sborník připravil jeho syn Martin Simsa.

Luboš Kohout: Je progresivní společenský vývoj Československa nevyhnutelný? Příspěvek do diskuse o programových koncepcích čs. opozice. 15 stran.

X   X   X

Krátké zprávy

V lednu 1985 byla poprvé udělena cena Toma Stopparda, určená českým a slovenským spisovatelům za přední literární díla. Za rok 1984 ji obdrželi Iva Kantúrková za knihu "Mé přítelkyně v domě smutku" a Zdeněk Urbánek za knihu "Popaměti".

Dne 25.-27. ledna 1985 proběhne v Paříži kolokvium, které pod názvem "Za novou společnost - ochrana, přijetí a rozšiřování lidských práv" bude pořádat pod předsednictvím básníka, bývalého senegalského prezidenta a čelného představitele Socialistické internacionály Leopolda Sédara Senghorovy organizace Socialistická práva člověka spolu s pařížskou universitou /Panthéon - Sorbonna/. Je výrazem uznání Chartě 77, že na toto kolokvium bylo pozváno několik jejích signatářů: Anna Marvanová, Jiří Hájek, Jaroslava Sabata, Petr Uhl, Jiří Ruml, P. Bystrova a J. Dienstbier.

Podle tiskových agentur vydaly začátkem prázdnin 1984 italské mírové organizace Národní koordinace mírových výborů a Lega per Ambiente společné prohlášení, v němž vyjadřují podporu signatářům mírového prohlášení z 22. 11. 1984, které podepsali občané NDR a ČSSR na protest proti rozmístění sovětských raket na území těchto států.

Členové britské Kampaně za jaderné odnárojení /CND/ posílají v posl. debě čs. občanského a úřadům tištěný dopis, psaný česky, v němž protestují proti rozmístování raket v Evropě; zdůrazňují přitom, že se staví proti rozhodnutí NATO i rozhodnutí čs. vlády umístit v ČSSR sovětské rakyty.

Dne 13. 12. 1984 podal Jiří Ruml stížnost proti usnesení Správy vyšetřování SNB, jímž bylo rozhodnuto o vrácení 13 položek, odňatých při dom. prohlídce u Rumlovců 16. 8. 84. Jiří Ruml si stěžuje proto, že se obává, že StB si chce ponechat zbylé odňaté věci, mj. ředu knih, přepisy jeho knížek, jakož i psací stroj, již čtvrtý zabavený.

X   X   X
X   X